Після конфіскати — другий наклад.

Ч. 289 (10.672). Львів, неділя 27. грудня 1925. Почтову належитість оплачено гуртом. Рік XLIII.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДЕННО ПЕРЕДПОЛУДНЕМ

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок 10. II. пов.
Конто почт. щад. 143.322.
Адреса для телеграм: „Діло" Львів.
Гол. Редактор приймає від 11—12 год. передпол. Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА: Місячно в краю 4·30 зл. ЗА ГРАНИЦЕЮ: В Америці 1 дол., Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зл., Німеччині 7·50 зл., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к. Румунія 150 лей, Болгарії 7·50 зл., Австрії 7·50 зл. Зміна адреси 1 зол.

В справі оголошень звертатися до Адміністрації.

ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 20 СОТ.

„На кресах".

I.

Кремінецький ліцей і вишневецька школа розсадниками польської культури. — Освічений імперіялізм В. Серошевского. — Смерть української школи. — „Методою Берліца" й иншими методами. — „Культуртреґери" в Келец і „Малопольскі Всходней". — Наука по „чортівськи".

Відомий польський письменник В. Серошевский поміщує у варшавськім „Курєр-і Поранн-ім" свої враження з Волині під написом: „На кресах". В першу чергу шукає він там слідів польськости, радіє вислідами військового осадництва й кольонізації, тішиться кремінецьким ліцеєм і т. и. Звичайно, як Поляк.

Зупиняючись над Кремінцем, зазначує, що колишній кремінецький ліцей мав бути Кодаком (фортецею) польської думки і знання на сході. Чи й тепер сповнятиме ту саму місію, важко сказати. Покищо фондація Чацкого збноє й порядкує своє майно (35.000 гект. лісів і 1.600 гект. орної землі), громадить бібліотеку й педагогічні сили. Є там уже школи й інтернати: гімназія, торговельна школа, рільнича школа й учительська семинарія. Школа складається з дітей і сиріт польських реемігрантів з Росії й України. Місцевих Поляків нема, отже й нема кому заповнити тих шкіл.

„Одначе з огляду на те — каже Серошевский, — що ліцей засновано з думкою засвоїти для польської культури ті окраїни, з великим зацікавленням питав я про кількість Українців, Німців і Чехів у числі ліцейних учнів. Відсоток дуже низький, але говорено мені про тенденцію збільшувати з часом число тих елєментів. Голосно роблено передо мною натиск на позискання Українців".

Як бачимо, то найсвітліші уми сучасної Польщі стверджують, що польські школи „на кресах" не є виплинвом потреби, тільки засобом польонізації. І Серошевский цікавився, як та польонізація поступає. Він не скриває з того приводу свого розчарування. Краще — на його думку — розвивається друга польська середня школа подібного характеру у Вишнівці, колишній резиденції кн. Вишневецьких. Повстала вона заходами кремінецького старости Робакевича, а удержує її кремінецький соймик, себ-то українське населення. Тут уже більший відсоток Українців і Жидів. Одначе приплив учнів слабий з огляду на хибну політику Поляків у народній школі.

„Всі ті розумні й добрі змагання — пише Сер. — не будуть мати ніякого успіху і не осягнуть наміченої мети, якщо не буде підготований для них ґрунт і матеріял відповідною політикою в народних школах. Розуміється, що я дуже цікавився тими школами, розпитував про них і в часі моїх мандрівок по Волині відвідав їх кілька. Одначе я не мав щастя, не стрінув ані одної української школи, всі були утраквістичні".

Як бачимо, то Сер. все таки значно відріжнюються від Прушинського і шкільних інспекторів у Галичині і на „кресах". Він бажав би, щоби „присвоювання польській культурі", себ-то польонізація відбувалося аж у середній школі, а не в народній. Бо коли її почати вже в народній школі, коли не випродукувати там відповідного матеріялу, то вона дальші захо-ди щодо защіплювання польської культури.

А тепер кілька настроєво-нешкідливих сентиментів і образків з „утраквістичної" школи на Волині:

„Входжу до одної такої школи на передмістї багатого міста. Недавно була ще зразковою українською школою, тепер... на бажання батьків — перемінено її на утраквістичну. Павза. На подвірю бавляться хлопці й дівчатка. Між собою говорять виключно по українськи, але коли зближуємося, мовкнуть і намагаються говорити по польськи. Пригадую собі наші школи в Подвищині та мої власні переживання в російській державній гімназії і серце стискається в мені болючо. Розпитуємо дітей, ким себе вважають, відповідають відвертo, називають себе Русинами, рідше Українцями, звичайно „тутешніми". Просимо дозволити нам відвідати викладові салі. Малі, чисті кімнатки з мапами й образками на стінах. Учительський персонал виключно польський, спроваджений з Галичини (в оригіналі з „Малопольскі"). Діти виключно руснаки, лише один католик, але й той Русин.

— В якій мові викладаєте? — звертаюся до одного з учителів.

— Розуміється, по польськи...

— Щож, діти добре вас розуміють?

— Спочатку було важко, але тепер уже порозуміваємося знаменито. Користуємося методою Берліца... Показую предмет, називаю його й кажу дітям повторювати.

— Чи арітметику теж викладаєте по польськи?

— Авжеж!

— Скажіть їм рахувати. Виберіть найспосібнішого, опісля середнього, вкінці найслабшого.

Учитель звертається до дванацятилітнього, певно урвителя, в середніх лавках:

— Семенку, рахуй: *еден*...

— *Еден, два, три, чотири, пять, шесть, сім*...

— Але ти по польськи... — перебиває йому збентежений учитель.

Хлопець мовчить хвильку і вдумується:

— *Первой, второй, третій, четвертий... седмой*... — лупить у кінці з певною міною.

— Досить:.. Зле... Ти, Іванюк...

Встає хлопчина, якого ледве видно зпоза лавки. — Довго мовчить, вкінці починає плакати.

— *Я... я не вмію!*...

— Може спосіб був що иньше!... — перериваю прикру сцену.

— Малий, покажи мені зшиток, що ти там пишеш? — звертаюся до хлопчини з рум'яним, веселим личком.

— *Пишу*... — відповідає він радо, відсуваючи з запалом, заялложений зшиток.

— А звідки такі плями? — встрявае учитель.

— Хлопчина червоніє і мовчить.

— Від чого?... Може з води?... Відповідай по польськи, не жахайся!

Хлопчина далі мовчить, вкінці важить:

— *По польськи — то є з... жабу!*...

Чуємо сміх і грубий голос з останньої лавки:

— *То з... тлуще!*

— Бачите: вони вже — вже вохоплюють!... звертається до мене вдоволений учитель. Діти, як це називається? — питається, вказуючи на двері.

— *То є двері*... — відповідають хором.

— Так якось поволі... зробиться!... — потішає мене учитель.

— Чи мають лекції руснацької мови?...

— Мають дві години тижнево...

— А решта предметів і природа й історія і географія по польськи...

— Все по польськи...

— Але з огляду на те, що діти вас не розуміють, то в суті річи всі лекції перемінюються на виклади польської мови...

— Власне: польської мови! — зітхнувся учитель.

— І молитву з ними відмовляєте по польськи?

— Так!

— А знаєте, що ми з тієї причини мали. Вжесню?!

Учитель мовкнуть здивований і дивиться на мене безрадно.

— Ми не хочемо їх гнобити, не хочемо... — шепче, проводячи мене до дверей.

Знову, в иншій школі, також утраквістичній, в забитому сільці, де й мови не могло бути про Поляків, учитель признався нам, що всупереч забороні навіть виклади польської мови мусить вести по руськи, бо діти не розуміють:

— Розуміється, що по польськи научаться і навіть радо вчаться, і родичі не є тому противні, навіть радо годяться на науку польського. Розуміють, що їм то буде потрібне у війську, в урядах, на шкарку (?! — Ред.), в крамницях, в ремеслі... але що зробити, коли ні „бе", ні „ве".

Але в своїх мандрівках стрінув я й таку школу, де лекції зовсім не відбувалися ізза недостачі дітей, хоч село було велике, понад сто хат.

— Не ходять: прийшло всього троє... — наріквла учителька. А й з тими я не можу договоритися, бо я з Келец і слова не вмію по українськи... Присвали мені учителя-помічника до науки руського, але хоч він зі Сх. Галичини, то також не вміє по руськи, вчиться щойно з підручників... Одначе вже тепер число учнів збільшилося, як тільки розійшлася вістка, що приїхав такий, який вміє по „тутешньому..." Не можна їх нічим зацікавити, не розуміють, тільки свавольть!

Були й такі села, де говорено:

— Нехай учать і по „чортівськи", коли б тільки землю дали!..

До таких сіл належить нещасна Скробатівка, визволювана від „більшовиків" панею Барановскою. Ґрунти лишилися по тім боці границі — 100 десятин. Селянам обіцяно, що одержать відповідний наділ, але вже минає пять літ, люде терплять непомірну нужду, а польський уряд не додержує обіцянки.

— *Забрали землю, забірайте й школу!* — говорять доведені до розпуки селяне.

Первісна прихильність до Польщі перемінилася в ненависть! Нічого не помагають прохання, заходи, представлення у властей центральних і місцевих. А поруч марнуються і лежать облогом або випалені всяким „арендарям" величезні поміщицькі мастки. Зруйновані, опустошені, власники в них не живуть і з радої душі позбулись би їх якнайскорше. Отже легко при державній допомозі було би ті землі розпарцелювати й селянську кривду перемінити на громадянську прихильність".

Шляхом визиску й насильства.

Промова посла Любарського в соймі у справі буджетової провізорії дня 17. ц. м.

(В скороченні, дослівний.)

На удерж. президента держави припадає на одну особу 1 і чверть сот. На Українців, що їх польський уряд у своїй статистиці нараховує 5,600,000, а на основі точних даних є нас 6,634.000, припадає 75.425 зол. Таку суму дає український нарід на удержання президента, а він навіть не признає нас повноправними горожанами.

На вдержання сойму й сенату йде на особу 6 сот., а Українці дають 361.040 зол. За те не маємо від сойму й сенату нічого — хіба тільки закони, спрямовані на наше знищення (голос: Маємо тільки кайдани!).

Контроля держави коштує кожну особу 3 сот., а нас коштує 181.020 зол. Президія ради міністрів коштує кожну душу і і одну третю сот., а ми платимо за не 80.440 зол. А що зробила рада міністрів для Українців, для селян? Нічого. Цілі штаби урядовців-непотрібів ходять від одного бюра до другого, але праці не видно ніякої.

На мін-ство закорд. справ іде від кожної душі 24 і пів сот., а нас це коштує 1,489.300 зол. Щож маємо за це? Чи може усунено пашпортові трудноші? Чи основано український університет у Львові, як це обіцяв п. Скшиньский у Женеві? Ні, тільки висунено д-ра Р. С. Стоцького (голос: Проект деморалізації польського уряду!), але це вам не поможе, без нас ви нічого не зробите. Не поможуть вам і рівні Сеньк-Стоцькі.

Мін-ство військових справ коштує кожну людину 4·35 сот., а нас 27,53.000 зол. А скільки людей української народности з вищою і середньою освітою користає з тих фондів? Нікто й ніщо, бо нікого з Українців не приймають до офіцерського корпусу, ні до офіц. шкіл.

На мін-ство внутр. справ іде з кожної душі 1 зол. і одна третя сот., а нас воно коштує 9,851.000 зол. На те, воно цілою силою пари працює над нашим знищенням а наші протести, заходи й інтервенції ігнорує.

На мін-ство скарбу йде від душі 3.5 зол., від Українців 21,119.000 зол. На мін-ство судівництва 60 сот., а від нас 3,620.000 зол. За все те маємо жалтковий податок, заповіджений мін. Здзєховским, маємо екзекуційні закони й палістати; маємо дальше наглі суди, розстріли, а в найкращім випадку таку сторонничість, що подібної її не знає судівництво ніде в світі. (На цю сторонничість судів наводить бесідник кілька примірів).

Промисл і торговля коштують кожну особу в державі 3.5 сот., а нас 2,111.900 зол. На господарку цього мін-ства нарікають без міри самі Поляки, тому можу перейти над ним до дневного порядку. Всеж таки зазначу, що воно не піддержує а руйнує і нищить всяку ініціятиву в ділянці промислу й торговлі. (Бесідник наводить приклади).

Щодо мін-ства залізниць, то воно представляє дійсно чорну карту в польській історії. Такі там бруди й такі ганебні справи, що може ствердити найвища палата контроля. Це мін-ство пожирає 5 сот. від душі, а Українців коштує воно 201.000 зол. За те не маємо ні своїх залізничих урядовців, ані директорів, ані взагалі людей на відповідальних становищах.

Дальше йде рільництво (29·5 сот. і 1,758.000 зол.). За те нема нічого, хіба парцеляція, але на наш кошт і нашим коштом, бо всю землю забирають зайди чужинці. Навіть на цвинтарях землі нам не дають, бо звідти виходять небіщиків.

На міністерство віроісповідань та освіти йде від особи 2 зол., а від нас 12,067.000 зол. Про це міністерство можнаб писати цілі книги — така його політика супроти нас і всіх инших непольських народів. З педагогічного погляду навчання в народних школах ширить тільки темноту — і цим ви далеко не зайдете. Ваша школа тільки отуманює українську дитину. Про відбирання і перемінування православних церков на костели вже ви вже нагоду говорити а

дей трибун. Та до цього часу не застановлено цього дикого, неситного віде в сенсі насильства, цеї бруталь[н]ої грабіжі. Які трагедії розігруються з цього приводу між нашим народом, страшно згадувати.

Щодо міністерства публ. робіт, то тут на голову припадає 45 сот., а на Українців 2,775,640 зол. Тут уже справа чисто економічна. Але і в цій ділянці не зроблено місця, бо на всі наші просьби й заходи воно глухе. Також поступає міністерство земельної реформи, хоч воно зідрає наших 235.770 зол. За ці гроші насилає на нас чорні хмари кольоністів. Не краще поступає і міністерство праці й суспільної опіки (67 сот. від душі, а від нас 4,420.780 зол.). Ні одного сотика не має воно для безробітних сільських робітників, що більше — воно не має навіть їх статистики, хоч є їх найменше 15—20 проц. сільського населення! А люде ці живуть у такій нуж[д]і, що ви цього не можете собі навіть уявити. Тимчасом п. міністр зовсім і с[ві]до[мо] ігнорує сільських безробітних.

Державні підприємства пожирають 5 і пів сот. піл[т]ечі, а ми мусимо на них сплатити 31.876 зол. В цю позицію входять монополі. Прошу мені показати хочби одного Українця або Білорусина, що має концесію. (Пос. Хруцький: Треба знищити Українців економічно!) Отже не дивлячись на редукцію буджету, ми, Українці платимо на уряд 81,438.695 зол. А за те як поступають з нами! Премієр у свойому експозе навіть про нас не згадав, така й ціла ваша політика у відношенні до нашого народу.

І тепер ви редукуєте буджет коштом нещасних робітників, працьовників і т. д. Чи зредукуєте ви політику супроти Українців і инших не-Поляків? Редукуючи буджет, зредукуйте і свій шовінізм у політиці, бо у вас нема здорового розуму ні в політиці, ні в господарстві. А поки цього не буде, не прийде до віяного „пуцу". Тому рішайтеся, якщо хочете рятувати вашу державу від руїни. До такого уряду, що валожив на нас 87,000.000 зол. тягарів, а в заміну за те несе нам тільки вганск і насильство, довіря не маємо й голосуватимемо проти буджетового провізорія.

Урядово замовчаний злочин.

Вбивство секретаря „Просвіти".

Українські посли Васильчук і тов., внесли в соймі інтерпеляцію в справі вбивства на польсько-радянськім кордоні, секретаря Т-ва „Просвіта" в Рівнім, Івана Дубини.

Іван Дубина був почтовим урядовцем у Кишеневі. Коли румунська влада зайняла Кишенів, він утратив там посаду і приїхав до Рівного. Як уроженець Поділля, мав він право до польського підданства. Одначе цього права йому не хотіли признати. Рівенський староста „терпів" його присутність, аж одного дня приказав йому покинути польську територію. Прохання Дубини, щоби йому дозволили жити в Рівнім, не помогли. Не помогло й те, що мав він рідню, польських підданих. Посадили його на бричку і силоміць вивезли до Корця, без верхної одіжі. По якімсь часі голова „Просвіти", сенатор Карпінський одержав телеграму 4-го жовтня „Я недужий та голодний, двічі викидали мене за кордон. Прохаю помочі, — Дубина". Сестра Дубини, польська піддана, виїхала до Корця. Від начальника району, Глинського довідалася, що її брата вже двічі перекидали на радянську територію, але без успіху. „Пів години тому, ми вислали його в третє. Коли і нині більшовики його не приймуть, ми відішлемо його до Рівного, бо закон каже, що викидати за кордон можна тільки тричі... Але ми викидаємо і 30 разів"...

Цього-ж дня, 4-го жовтня, вбито Дубину. Одначе його родина, яка гадала, що він найшовся на радянській Україні, одержала 13 листопада звістку, що його вбили та поховали на польській території. 16. листопада староста заявив, що справді, він має звістку про вбивство двох контрабандистів, з яких один називається Дубина. Обіцяв родині, що поїде до Корця та перевірить справу, видасть родині тіло вбитого та його річи. Та накінець заявив, що це не належить до його компетенції.

Дубину поховали ще 4-го жовтня у селі Сторожець, біля Корця; слідства не вели; секції не переводили, дарма, що про вбивство знав місцевий поліцай Стефанік і староство.

30-го листопаду сестра Дубини внесла до прокуратури в Рівнім скаргу, домагаючись ексгумації тіла свого брата та розслідження справи. Відповіди не одержала. Тоді, 11-го грудня, при помочі соймових послів звернулась зі справою до міністра справедливости.

Згадана інтерпеляція послів твердить, що Дубину застрілили ззаду, в плечі. Ясно, що коли його вивезла польська поліція до кордону, то він не міг бути контрабандистом. Колиж був ним, чому похоронили його без слідства, без судового протоколу, потайки перед родиною? Чому прохання родини Дубини передане до рівенської прокуратури лишилось без відповіди?

На всі ці питання польська влада не вважала вказаним відповісти. Вона почувала себе винуватою. Дубина не міг одержати прав громадянина, тільки тому, що був секретарем „Просвіти".

По широкому світі.

Російсько-турецький договір невтральности, оголошено в Москві. Його підписали минулої пятниці в Парижі, перед відіздом Чічеріна. Він обовязує на три роки: за цей час обі держави обіцюють не брати участи в ніякій акції зверненій проти себе. Він стане підставою дальших договорів фінансових та господарських. На випадок міжнародніх конфліктів Туреччина матиме імовірно доступ до Чорного моря. Міродатні кола впевняють, що поза оголошеним текстом договір не має ніяких тайних клявзуль.

Анґлія пічне переговори з Туреччиною з метою поладнати спірні актуальні справи. Премієр Болдуін мав на цю тему розмову з турецьким амбасадором у Льондоні. Переговори пічнуться за три дні, по повороті Чемберлена до Льондону.

У вашинґтонськім сенаті велась завзята дискусія над зміною закону про заборону алькоголю. Вороги противалькоголевого закону счинили бурхливу демонстрацію. Республиканці домагались дозволу продажі 3 проц. алькоголевого пива, а ректор університету в Колюмбії переслав заяву, що противалькоголевий закон уважає хибним і неморальним, з огляду на його шкідливі наслідки.

На Мадярщині заарештовано бувшого міністеріяльного радника Маріха за постійне порозуміння з радянським урядом у Москві. Найдено у нього справоздання про політично-економічне становище в Мадярщині, яке, на його думку, не є дуже пригоже до большевицької пропаганди.

Інтерпеляції Українського Клюбу.

В останніх часі посли Українського Клюбу внесли багато інтерпеляцій у справі ріжних надужить, побоїв, то-що. З них важніші:

1) Інтерпеляція пос. С. Хруцького і тов. до міністра внутр. справ у справі секвестру сільських ремісників жандармерією і старостом у Рудках (дотичить неправно наложеного податку на „ремісників" у селі Купновичі Старі).

2) Інтерпеляція пос. В. Козубського і тов. до мін. внутр. справ, в якій протестується проти неправильного виміру і стягання податків від мешканців Угнова пов. Рава Руська.

3) Інтерпеляція послів Українського Клюбу до міністрів справедливости і внутр. справ, що займається переслідуванням і убивством селянина та биттям селян поліцією в селі Любитів, пов. Ковель на Волині. — В тому селі застрілив комендант чи заст. коменданта держ. поліції Ґлабран без найменшої причини молодого, двадцятькількалітнього хлопця Саву Грищука, сина Якима — і його за те досі не покарано! А новий комендант поліції побиває селян без милосердя і м. ин. побив жорстоко — очевидно без ніякої причини — Хведосію Карпову.

За рідну землю.

Кути, 16. грудня 1925.

Дня 13. ц. м. відбулося в Кутах перше по війні віче в шкільних та освітних справах, а головно в справі земельної реформи. Саля Штетнера битком набита. Значення не віче тим, що доморослі „комуністи" намагалися його зірвати. Віче відкрив адв. д-р М. Ґардецький заявляючи, що — звичаєм предків — ударено у вічевий дзвін на тревогу, бо страшна небезпека суне на нашу споконвічну, кровю зрошену землю. Опісля представив зібраним прибувших послів І. Павлюка і Н. Хомяка, яких вічевики приняли бурею оплесків. До президії вибрано о. сов. В. Стефановича, місц. пароха і 4 селян з доокружних сіл. Секретарював ст. унів. А. Бабюк.

На привитання відповів коротко посол Хомяк. Опісля д-р Ґардецький реферував освітні справи. Він представив страшну, чорну нужду, серед якої — із-за темноти — животіє Гуцул і візвав пр-

„Просвіта" в 1925 році.[6)]

(Продовження.)

І Т-во „Просвіта" представить внесок про створення Освітного Інституту. Предкладає на те, щоби тут могти приготовити й вишколити потрібних опікунів-інструкторів, розіслати їх скрізь по краю й зорганізувати через них своїх членів у самоосвітні і самовиховні дружини.

Одначе час не стоїть. Нам ще треба багато й багато працювати, щоби надробити занедбання. Щож говорити про те, щоби дігнати другі народи, дорівняти їм на ріжних полях. Тут необхідно самопомочі, яку ми в силі зорганізувати. І тому від Т-ва поширюється думка творення т. зв. гуртів, або спільноти праці (по німецьки Arbeitsgemeinschaft, по польськи: zespoły pracy). Гурти праці вибирають собі опікуна, просять о те звичайно людину, котра має за собою певну освіту, і ставлять собі певне завданння до переведення. Від поборювання неграмотности починаючи до справ світогляду — все може бути змістом праці такого гурта. Важне, щоби число членів гурта було невеличке, та щоби не накладати на себе за багато до переведення на протязі певного означеного речинця. Гурт праці — це не є курс вищої освіти. Це є проба власних сил, добування духових засобів із власного нутра для опанування певної цілі, певного завдання. Коли якийсь гурт твердо й серіозно попрацює над собою, не жахаючися ніяких трудів ні труднощів, можна напевно сказати, що такий гурт зробив великий крок у самоосвітному змаганню. Коли такий гурт дисципліновано все виконував і переводив у свойому невеличкому організмі, його члени наберуть здібностей до ініціятивної, твердої і відповідальної праці у більших організмах. Т-во „Просвіта" заявило свою готовість служити радами й вказівками у справі ведення таких гуртів.

І ось вже перші ластівки показуються. Довідуємося, що в ріжних сторонах нашого краю вже творяться такі гурти і приступають до роботи над собою, над своєю освітою. Найближчий час покаже нам, як далеко ця ідея увійшла в членів Товариства і яких можна буде надіятися дальших наслідків.

Раз кинена думка вимагатиме від Товариства великої роботи. На шляху до самоосвіти прийдеться подавати членам руку й поміч у всіх напрямах. І це вимагатиме, подібно як Освітний Інститут поставлення цілого вчительського апарату, що мусить бути готовий на всякий заклик. З поставленням такого апарату буде можна приступити також до здійснення думки про курси заочної освіти.

На тім ми могли би покінчити наші помічення що до діяльности Т-ва „Просвіта" в р. 1925. Те, що нам оставало би сказати не є рівновартне тому, що відноситься до змісту праці.

Тому й не будемо присвячувати багато місця такому зрозумілому явищу, що „Просвіта" виконує що дня з формального огляду. Безнастанна переписка з читальнями, філіями й членами, величина її є зовсім зрозуміла. Не будемо згадувати про особисті звязки через поїздки відпоручників Гол. Т-ва у край на збори, наради, анкети. Це також зрозуміла річ і иншим способом не дається нічого зробити. Цікавих відсилаємо до друкованого звідомлення, в якому побачать поважні цифри великого живого організму.

Але не можемо поминути мовчанкою одної справи, а саме справи членства до Просвіти. Чия вина, по чийому боці — тяжко рішити. Може Товариство та його діяльність на фальшивому шляху і може тому громадянство не дає бажаної піддержки у формі членства до нього. А може вина по боці громадянства, яке в своїй байдужости з легким серцем приглядається, чи Т-во видержить великі труди, чи люде, заанґажовані в праці, дадуть раду цим важким обовязкам, які вони взяли на себе.

Цього питання не хочемо вирішувати. Але мусимо звернути увагу на нікчемні просто числа під цим оглядом. В 1924 р. вложило до Т-ва членську вкладку біля 10.000 осіб. У свідомої відповідальної суспільности буде самозрозуміле, що цих 10.000 осіб вложать свою вкладку на наступний рік уже в перших його місяцях. Виділ Т-ва мусить цю суму вставити у свій буджет з тим, що при дальших зусиллях напевно удасться йому принаймні подвоїти число членів. Тим більше, що на сім міліонів Українців під Польщею можемо до пяти мінут нарахувати бодай тих 100,000 осіб, котрі не зубожіють, ні відчують те, що вони вложили до Просвіти 2 зол. вкладки на рік. Тимчасом що діється?... З давних 10.000 відновлює вкладку тільки неповних 3.000. Нових членів прибуває понад 3.000 і цілорічну працю в напрямі приєднування членів кінчиться кількостю мало-що вищою понад 6.000 осіб. Вибачте, панове громадо, але так ведучи справу далеко не зайдемо! В останньому (10. ч.) „Народної Просвіти" названо це великою невдачою. І так воно є. Це невдача, і хто зна, чи цю невдачу не трактувати як певного рода заяву недовіря до Товариства й його проводу.

(Докінчення буде.)

сутних до освіти, одинокого шляху, що виведе нас з ганебного ярма до світла волі.

Посол І. Павлюк виголосив обширний реферат про земельну реформу і представив крутійські заходи наших сусідів, щоб позбавити українську селянську масу верстату праці, який забирає польський кольоніст. В завзятій боротьбі за землю, за повалення погубного для нас законопроекту, 20 українських послів з Волині потребує одностайної піддержки цілого народу. Вкінці ш. посол взиває зєдинитись так, як оце всі польські партії в обличчу грозячої небезпеки.

О. сов. Стефанович зазначує, що всяка боротьба потягає за собою жертви, та слушна справа мусить перемогти. Селянин зі Ст. Косова М. Лепкалюк висказує радість, що по воєнній хуртовині довелося вперше зійтися й порадитися над спільним горем. Відтак прийшов до голосу „комуніст" О. Осадчук з Ілинець, що накинувся на українську інтелігенцію і виступив проти Р. Школи, бо... там панські діти! Боротьбу за земельну реформу уважає безцільною, бо земля й так має перейти в руки селян без викупу. Взагалі всю вину за теперішне лихоліття звалює на українську інтелігенцію.

У відповідь посол Павлюк заявляється, як і цілий наш нарід, за переходом земель в руки селян без викупу й відпирає закиди проти інтелігенції. Хто дав ш. п., дав почин, що ми тут сьогодня зібралися? Чиж не та проклята, своїми й чужими бита інтелігенція? На неї спихаєте вину, а нарочно укриваєте правдивих виновників! Так може твердити тільки провокатор або людина невідповідальна, тому перестерігає нарід перед демагогами. Бо там на нещасній Волині нарід послухав ріжних демагогів і їхніх горячих слів, а тепер карається по тюрмах. Весілник відкликується до здорового розуму і взиває до єдности. О. Стефанович боронить також інтелігенцію, яка найбільше потерпіла. Всі ті закиди відносяться до тої полови, яку вітер відвіяв, а такі виступи вносять тільки розбор і йдуть тільки на руку владі. Про Гердецький, як головний ініціятор віча, опрокидує закиди Осадчука і взиває до карности. Просить не оцінювати кожної справи з погляду особистих інтересів. Бож Р. Школа — це всенародня справа, а проти неї виступають хіба найлютіші вороги українського народу. О. Стефанович доказує, що на зменшення, тимбільше відписання податків українська інтелігенція хіба не має найменшого впливу. М. Лепкалюк заявляє, що селяне й так мало дають на Р. Школу, тож: Не дай, та хоч не вадь!

Вкінці о. Стефанович предкладає відомі резолюції [illegible] одноголосно принято. Віче закінчено піснею „Не пора" і нац. гимном.

Вечером відбулося свято „Просвіти" з багатою програмою. Свято відкрив о. Стефанович прегарною промовою, відтак слідували декламації і хорові та музичні продукції під проводом п. Гоцка.

Верховий О.

Радянська Україна.

Оплати за навчання в школах України.

Колегія Комісаріяту Народньої Освіти затвердила норми оплат за навчання для професійних шкіл України на 1925-26 рік. Повний розмір оплат такий: для музичних шкіл 120 карб. (60 долярів) на рік; для соціяльно-економічних 72 карб. в рік; для медичних 50 карб.; для індустріяльно-технічних 35 карб.; для сільсько-господарських 30 карб. Діти робітників, урядників і селян, що мають невеликий заробіток, можуть одержувати знижку на 50 відсотків. Особи вільних професій і службовці в платнею понад 250 карб. місячно, платять два або три рази більше понад норму. Цілковито звільнені від оплат за навчання діти незаможників, червоноармійців, безробітних і тих педагогів, що одержують плату не більшу, як 75 карбованців на місяць. З цього бачимо, що наука на Україні коштує дорого.

(„Вісти".)

Українізація в Кривому Розі.

„Вісти" подають: „У Кривому Розі українізація йде прискореним темпом. У місті функціонує 14 курсів для навчання української мови. Дотепер в цілости зукраїнізовані народні школи та відділ народньої освіти а також робітничо-селянська інспекція". — В томуж числі є така замітка про українізацію гірняків у гірничих підприємствах Чернигівщини та Харківщини. „На підприємствах Чернигівщини і Харківщини є 93 відсотки Українців. Вся праця у фабричних комітетах велася російською мовою. Президія рішила, щоби не пізнійше 1. лютого 1926 р. всі райкоми Спілки гірняків на Чернигівщині, Харківщині і в Кривому Розі вели всю масову роботу українською мовою".

Деякі статистичні дані про склад КП(б)У.

На недавно відбутому зїзді взяло участь 492 делегатів з рішаючим голосом і 273 з дорадчим, разом 763 делегатів. Вони репрезентували 98.129 дійсних членів і 69.475 кандидатів. Між делегатами з рішаючим голосом було 24 жінки, а між делегатами з дорадчим голосом було їх аж 93. Щодо соціяльного стану то перша категорія делегатів розподілялася так: робітників 72·7 відсотків; селян 8·3 відс.; урядовців 19 відсотків. У національному відношенню склад усіх делегатів представлявся ось як: Українців 306; Москалів 276; Жидів 115; Поляків 14; Молдаван 4; инших національностей 46. Серед делегатів з рішаючим голосом було 195 або 39·8 відсотків. Колиж взяти на увагу знання української мови, то склад зїзду представлявся в тому відношенню ось як: серед делегатів з рішаючим голосом цілковито не знали української мови 25,8 відсот., серед делегатів з дорадчим голосом незнаючих української мови було 24 відсотки. Инші делегати знають українську мову, але не зовсім, бо ось між делегатами першої категорії було 38,9 відсотків таких було, що вміли тільки читати й писати по українськи. Опановують українську мову в бесіді 35,8 відс. а з них тільки половина промовляє українською мовою. Серед делегатів з дорадним голосом відсоток знаючих українську мову значно вищий. Бо між ними 45,8 відс. промовляє українською мовою а тільки 30,2 відс. є таких, що вміють по українськи тільки читати і писати.

(„Вісти")

Памятаймо: Рідна Школа — це народня фортеця, це певний захист у добі лихоліття!!

Відгуки дня.

По процесі Штайґера.

Европа відітхнула...

Мабо Европа! Відітхнув цілий світ. Затяжний процес Штайґера скінчився, — тимразом дефінітивно. Штайґер, торговельний тендітнець, що мріяв тільки про аванс за десять літ праці в бюрі, став славним у цілім світі за один рік відломичку в мури гостинної львівської тюрми.

49 (словами: сорок девять) днів тривала розправа. За той час пересунулася ціла бригада свідків і знавців перед завязаними очима Теміди і давала доказ правді. Одні з них свідчили для обвинуваченого більше, другі менше корисно, а деякі зовсім безкорисно. Польські часописи подавали про перебіг справи більше або менше фільосемітські звіти, залежно від курсу доляра.

Вкінці ціла історія скінчилася звільненням обвинуваченого.

Правда, ясна і безсумнівна вийшла як олива на верх.

Отже: Бомба не була одна. Впало їх кілька і з ріжних місць. Одна впала з другого поверху кавярні „Де Ля Пе", друга з хідника під кавярнею, третя з під колюмни Баєра наліво від ліхтарні, четверта направо від неї. Одну з них мав кинути Штайґер, другу Ольшанський, третю Росоловський, четверту Кучинський. До землі долетіла тільки одна. Вона почала сильно коптіти і хто зна чи не булаб наробила гуку, але завдяки притомности уча коня з „світи" президента, все скінчилося щасливо. Він (себто кінь), побачивши бомбу з чотирма вибуховими матеріялами і чотирма пальниками, копнув її ногою і тим способом зарадив лихові. На щастя бомба була зроблена з матеріялів, які при найслабшім ударі експльодують". Тому при найсильнійшім вони тільки подимили і розсипалися. Хто саме цю бомбу кинув, слідство не виявило, але це побічна справа і до самої річи не належить.

Дальше виявилось, що ця остання бомба летіла по параболі, вилітаючи під кутом 45·3°, рухом рівномірно прискореним 15 м. на секунду, а впала під кутом 91·7° з висоти 3 м. 18 цм. і 7 мм. Обвинена була в газету з anoнсами і перевязана стяжкою з написом якоїсь фірми. Все це замітили свідки підчас лету бомби і стверджули на суді свідочною присягою.

Дійшовши в той спосіб до ядра правди, суд мав уже облегчене завдання і звільнив Штайґера від вини і кари.

Хоч і просидів біблійсько цілий рік у вязниці, всеж таки він один вийшов добре на своїм процесі. Виїхав собі тепер на відпочинок і, як доносять часописи, має дістати спеціяльну охорону від міністерства внутрішніх справ. Відпочинок використає Штайґер для написання споминів про свої муки відбиваючи тим самим хліб професійним письменникам. Долеж поглянуть для нього рідкою, що нікому не трапляється письменникові.

Зате всі, хто тільки зачепив об його процес, вийшли з меншими або більшими школами:

Зараз на початку один зі суддів — присяжних помер від сердечного удару.

Пістешнякова стягнула на себе ненависть Жидів, а відтягнула жидівську публику від театру.

Микитин дістав 6 літ криміналу як доказ на приповідку: „За моє жито ще мене бито".

Гляйзерман стратив українську клієнтелю, а українські календарі anoнс Гляйзермана.

Адвокат Ляндав похоронив маму, або Левенштайн жінку.

І нашу суспільність не минуло фатум, що зависло над процесом.

Один громадянин зізнав те, чого не хотів, другий зізнав, чого не знав, а третій „ніби наш, ніби не наш" — доказував те, чого ціле життя не признавав. Щодо цього останнього, то заходить небезпека, покликання його на професора української мови, яку він від уродження уважав за звичайний, невироблений говір, до „Славянського Інституту".

Як бачимо з того всього, багато людей потерпіло на штайґерівськім процесі.

Хтож зискав?!...

Зискав, як я вже згадував, сам обвинувачений, зискала „Хвіле" (на надзвичайних доплатах), зискав проф. Ст. Глабский (на угоді з Жидами), зискав д-р Гоен за оборону (трохи менше, як 100 тисяч долярів), зискав Луконский (на нарізці), а Тумен (на почитности „Газети щоденної") Одним словом, як в кожнім інтересі, одні втратили, другі зискали.

Галактіон Чіпка.

зберуться на першу пробу у вівторок дня 29. грудня, в парохіяльній канцелярії св. Юра.

— **І сірники дорожіють.** Курці, що перестануть курити, можуть заощадити ще й на сірниках, які пятий раз підскочуть у цінах. Але господині не мають ніякої ради на те, що польська держава віддала сірниковий монополь у руки приватного підприємства, яке по вподобі підбиває ціни на свій продукт, знаючи добре, що він не належить до предметів першої необхідности.

— **Нові номінації.** На становищах вищої адміністрації в нашім краю нові зміни. Віцевоєводою львівським призначений бувш. тернопільський староста Бегандт, віцевоєводою в Тернополі Сеченський, віцевоєводою станиславівським Кушнєвіч; старостами: львівським — радник Лєсковский, тернопільським — Топольницкий, станиславівським — Гроновіч.

— **Замерзли язики.** У північній Італії великі морози. Малі озера позамерзали. Трапляється, що білки костеніють від студені. Італійські часописи передають цікавий випадок, що один школяр у Болоньї, ідучи до школи, для жарту приложив язик до замерзлого стовпа з ледом і не міг його відорвати. Щойно коли збіглися люде і принесли горячої води, міг він відорвати поранений язик. Його відвезли до шпиталя.

— **Катастрофи.** У Франції бушувала буря, головно в надморських містах. Телеграфи, телефони та залізниці зазнали шкоди. У Парижі 24 години тривала буря з громами та блискавками. Радіостанція на вежі Айфеля вкінці припинила свою працю. — В наслідок зросту води в Рені, Мозелі та Мозелі південна Німеччина находиться катастрофи від повеней. — В американськім місті Ері (Пенсильванія) підчас різдвяного вечора влаштованого одною газетою для 5000 дітей трапилось величезне нещастя. Збудована трибуна завалилась і вбила троє дітей, а багато инших розідавила.

— **Нещасна мохання.** У нинішніх часах воно виглядає трохи инакше, як у наших побутових трагедіях. Головно, коли його героями є аристократи і бувші німецькі офіцири. Наскрізь романтичний зразок любовної трагедії передають мадярські часописи. До поліції зголосився барон Фідлс з заявою, що він здефравдував три мільйони корон і просить, щоби його арештували. Його заяву перевірили як правдиву і задержали у вязниці. Історія цього барона трагічна. Він син штабового австрійського офіцира, виховувався в військовій школі. На третім році академії трапилась йому така пригода. При військових вправах йому доручено окружити жовнірами огород шпиталю в Мадярі. Підчас цього він запримітив у огороді якусь дівчину. Коли він хотів до неї наблизитись, вартові вловили її і відвели силоміць до шпиталю. Фідлс дав тоді наказ жовнірам окружити шпиталь і звільнити дівчину. Внаслідок цього скандалу, він мусів покинути військову академію. Дівчина, яку він визволив, була дочкою фабріканта, божевільна. Він хотів з нею оженитись, але його родина не дозволила на це. Він хотів скінчити самогубством, з якого його врятували. Дівчина вмерла. Від цього часу він з розпуки сходив на щораз нижчу ступінь. В останніх часах працював як робітник, згортаючи сніг.

— **Жест артистки і робітника.** Паризька артистка Парізіс, згубила дорогоцінний шнур перел. Вона дала оголошення в часописах, що призначає нагороду 5000 франків для того, хто найде перли. По кількох днях зголосився театральний робітник, який найшов перли згублені за кулісами. Артистка добула 5000 фр. і вже мала йому їх виплатити, коли глянувши на молодого робітника, спитала: Чи хочете 5000 франків, чи може волієте цілунок? — Робітник завагався, бо ніколи ще не одержав ні 5000 фр. ні цілунку від такої красуні, про яку мріє тисячі глядачів. Та по хвилині надумів відповів: „Цілунок". Артистка дала йому цілунок, а коли робітник вернув до хати, дома у коверті ждало на нього 5000 франків.

— **Радянський консулят у Львові.** У виконанні польсько-радянського консулярного договору, затвердженого сойм. комісією загр. справ, польські консулати утворять у: Тифлісі, Ленінграді, Новомиколаївську, а радянські у: Львові, Лодзі, Данцігу і Кракові.

— **Пригадуємо,** що практичні дарунки на свята, а це: добірні матеріяли на убрання та сукні, полотна, рушники, хусточки і т. п. продає найдешевше знана зі солідности фірма „Текстильна Гуртівня". Ринок 45 (наріжний дім вул. Гродзицьких). 7—3

Дописи.

Коломия. *(Провокаційне поведення учителя-Поляка в українській гімназії).*

В „Ділі" з 23. листопада н. р. надруковано інтерпеляцію пос. Приступи і тов. в справі бойкоту учениками 7. класа держ. гімназії з українською викл. мовою в Коломиї учителя польської мови. Ця інтерпеляція спирається на вістці в однім з польських часописів, де як причину бойкоту подається за великі вимоги учителя польської мови. Тимчасом справа малася так:

Учителем польської мови в держ. гімн. в Коломиї є п. Заволський, бувший польський офіцер і комендант українського табору полонених в Тухолі. Розглянувши ця гімназії і майже половину професорів, кураторія післала до помочі дир. Мостовичеві п. Заволського як „мужа опатшносцьового". Дир. Мостович, що за українських часів, якийсь був дир. поль-

ської гімназії в його мешкання, тепер за польських часів, відступив п. Завойскому частину свого власного мешкання. Між учителем польської мови, що з душі ненавидить все українське і дир. Мостовичем зчалася невимовна приязнь, якої наслідком було те, що п. Завойский став дійсним директором, якого боялися і боїться всі з директором включно. А вже учительський збір такий залякапий, що ні один учитель не важиться в українській гімназії заговорити до п. Завойского по українськи! А тим менше дир. Мостович. Чуючи себе паном ситуації, п. Завойскі робив, що хотів, хоч учительського іспиту не має. Та це, як відомо, в Польщі для нікого не є перешкодою, не було отже й для п. Завойского, який скоренько, завдяки всесильній курaторії, став дійсним учителем з вичисленем всяких літ дальшої служби. Так, як відомо, саме іменування дійсним учителем ще не дає іменованому дійсного знання і як раз оцей брак знання у п. Завойского був одною з причин бойкоту п. Завойского учениками. До того бракувало п. Завойскому все такту, ізза нього в „Ділі" вже нераз була про нього згадка. Вкінці — а диким дивом дир. Мостович, що має таку необмежену владу над учителями-Українцями, чомусь ніколи не уважав за відповідне вглянути в те, як і чого п. Завойский вчить — ученикам урвався терпець і ученики 7. кл. не явилися одного дня на годині польської мови, наслідком чого дир. М. 7. кл. замкнув.

Негайно зібралися родичі учеників і вибрали з поміж себе комітет. Цей комітет предложив дир. Мостовичеві на письмі закиди проти п. Завойского. З цих закидів виходить, що п. Завойский великим знанням не грішить і зле вчить та в своїм задирчивім шовінізмі не знає границь. Для прикладу:

1) На лекції про Мих. Корибута Вишневецького навчає п. Завойский, що він був з крови і кости Поляком. Ученики звернули йому увагу, що на основі Костомарова, Грушевського і ин. істориків справа не так мається. Подразнений цим п. Завойский відповів: „Was źle poinformowano, historyk może być jednostronny, ja zaś chcę wykazać prawdę".

2) На початку цього року мав п. Завойский прочитати ученикам принесений йому на годину поділ годин. Він взяв поділ годин, писаний по українськи, до рук і став читати. Нараз зупинився, обернув картку і сказав: „Co to za hieroglify, tego nie rozumiem". А по хвилі додав: „Aha, to język ruski".

3) В дальших закидах жалується комітет родичів, що п. Зовойский зле викладає, зле пояснює і що якраз ізза того багато учеників викланих з польської мови. На доказ кожного з закидів наводить комітет факти.

Як скінчилася ця справа? Клясу 7-му отворено, а учеників покарано в той спосіб, що дня 24. листопада цр. директор в присутности учительського збору прочитав семакам нагану і заявив, що ізза обниження ноти з поведення у цілої кляси, ученики будуть мусіти платити шкільну оплату. Таким чином завинив п. Завойский, завинив директор, що не знає, що в його школі діється, а потерпають родичі учеників. Але для державного скарбу таких учителів як п. Завойский коби як найбільше, бо все щось капне і то не мало!

Не знаю, чи родичі учеників цим присудом вдоволяться, чи будуть домагатися й покарання п. Завойского. Учитель є на те, щоби вчити — розуміється, коли до цього є у нього знання, а не на те, щоби зневажувати національні почування учеників! Ми не смієно позволити на те, щоби учителі польської мови по школах з українською викл. мовою були всім иншим а не учителями! А у нас все тільно! Бо чи домагався хто покарання того львівського польоніста, що наших дітей назвав був „кабанами"? Чи инший народ позволив би на це? Тому не дивуймося, що польські апетити щораз більші, що Полякам вже замало і своїх польоністів по держ. школах з українською мовою викл. і викладання історії по польськи, що їм вже забажалось зараз в слідуючім шкільнім році не лише утраквізувати українські середні школи, але й заповнити їх на половину польськими дітьми. А заповідь вже є! В тій кузні всіх затій проти нас, в „Слові польскім" з дня 25. XI. пр. взивається міродатні чинники, „щоби зараз в слідуючім шкільнім році ввели в життя здержаний розпорядок про утраквізацію українських сер. шкіл і подбали, щоби до українських сер. шкіл ходила й польська молодіж". Чи це бажання в наших обставинах таке несповниме? Всі добре знаємо, що сповниме, як також і те, що сповнення цього бажання рівналося би неможливости для нашої молоді ходити до держ. сер. шкіл. Бо ні до польських сер. шкіл при нинішнім numerus clausus віддія в їх не приймуть, ні до українських, бо там половина місць було би призначених для учеників-Поляків! Не легковажмо собі шкільного питання, гляднім дійсности в очі і відвертаймо удари. Щоб ще ми не дожили того, що всі сер. держ. школи з українською викл. мовою прямо в наших очах зникнуть. Коломийська і перемиська гімназії вже мають лиш половину дальшого числа учеників! За ними підуть й инші, як ми будемо такими байдужними для шкільних справ, як досі!

Лист до Редакції.

Вп. Пане Редакторе!

Прошу у Вашім щоденнику помістити отсих кілька рядків:

З огляду на те, що частина української публичної опінії дуже широко й незгідно з дійсним станом річей інтерпретує лист д-ра Романа Смаль-Стоцького з 14. грудня 1925, — з уповажнення університетської комісії, покликаної до життя ухвалами Секції і Виділом Наукового Товариства ім. Шевченка, уважаю своїм обовязком заявити, що письмо проф. д-ра Романа Смаль-Стоцького, вручене мін. Ст. Грабскому, є **виключно його приватним письмом**, за яке тільки він сам несе повну відповідальність.

У Львові, 24. грудня 1925.

Д-р Кирило Студинський,
голова універс. комісії.

(Від Редакції: Зазначуємо, що в склад університетської комісії входять львівські учені та б. австрійські професори університету, що від цю пору перебувають у Празі).

Всячина.

На вулицях Берліна. Тиждень морозу. Біло, сухо, гарно. Сніг такий, що тільки санкуватися. Та сані тут — явище музеальне. Авта, автобуси, мотоциклі, — горою фуркотять літаки. Нікому тут снігу не треба. Його згортають і вивозять. Для тисячів людей сніг — це благодать. Згортаючи, можна легко на день заробити доляра. Тільки не нашому братові. Для емігрантів заробітку нема. Ними має піклуватися рідний край. Най вертають! Це також у своїм роді гостинність, — один з доказів, як далеко поступила ідея любови ближнього... По тижневі морозу відлига. Нині тут дощ. З хідників зрубують лід і вивозять. На вулицях рух росте. Надходять свята. Скрізь святочні вистави. Вже навіть ялинки появилися. Сотки тисяч привозять з лісів, просто ліси переносяться до Берліна. Зразу ялинки тут дорогі, а на святий вечір, як засяють перші зорі, їх можна і за дурно взяти. Поломані, потолочені валяються на площах, роздумуючи про марноції світа... Так іноді і між людьми буває, під вечір, під вечір...

Льондонська імла. Кожний край має свою біду. Навіть Льондон, столиця світової імперії, не свобідний від неї. Льондонська біда це — мряка. Не така легка, розливиста, як англійська пастеля на папері Уотмана, а густа, душна, брудна, у якій тепер потопає цей город — велетень. Хто льондонської мряки не бачив, той і знати не може, що це таке. В хаті душно, дихати нема чим, мокра сажа впирається вікнами і дверми, якась слизь чіпається постелі, диванів, занавіс. Якщо ти не привик до неї від дитини, то страшно тобі робиться, хочеш бачити людей, утікеш на вулицю. А там ще гірше. Все тоне, гине, пропадає в душливому, брудному морі. Не помагають „sorry" і „beg pardon", (вибачте), люде зударяються, хитаються як пяні, розбивають собою ліхтарі, мури камениць, вистави склепів. Ці останні падуть іноді жертвою таких, що і серед мряки вміють дуже добре по Льондоні ходити, але на виставах буває таке, що і в найгустійшій імлі світить — золото і бриляпти. Товчуть шиби, ніби то нехотячи, а забирають хотячи. Можна собі уявити, що діється тоді з автами, автобусами й иншими возами. На більше оживлених пунктах наїзджають на себе, зударяються, або збиваються в купи, що ані взад, ні вперед. Міліонові втрати спричинює щоденно льондонська імла. Має вона свого спеціяліста, так сказати, міністра від мряки, але що він порадить! Цю біду спричинює не лиш ґеографічне положення Льондону, але також безліч коминів, котрі викидають із себе сотки тон сажі. Мешканці Льондону не мають подв. вікон, але за те кождий хоче мати свій коминок, у котрім палить товстим вуглем. Місто, котре витрачує величезні суми на спорт, не постарається усунути цеї язви. Що край, то обичай.

Важко було б Льондонцеві привикнути до нашого болота, до ям у бруках і до всяких инших наших особливостей, а нам тяжко освоїтися з їх мрякою. Тая тільки ріжниця, що у них, хоч мряка, то „умалопрачення" нема, а в нас люде і в погоду дивляться, ніби крізь імлу і часто-густо дальше свого власного носа не бачать.

Найстарша друкована книжка. Найстарша друкована книжка, це т. з. Гутенбергова біблія. Иоганес, Генне Гутенберг, а властиво Гендерляйн, уроджений під кінець XIV століття в Манці над Райном, вигадав движимі черенки і друкарську пресу. Перша книжка, яку він завдяки тим винаходам зготовив, це була його біблія, один з найважніших творів в історії культури. Дотепер віднайдено 13 примірників Гутенбергової біблії. Мають вони дуже велику вартість. Але найкращий примірник зберігався в монастирі Бенедиктинів, у Мельку, коло Відня. 300 літ був він найціннішою прикрасою тамошньої бібліотеки. Аж прийшла війна. Австрія розлетілася, лишилася маленька бідна Дайчестеррайх. Збідніли Бенедиктини в Мельку і ратуючися в біді, продали свою найціннішу книжку англійському антикварові Гольдстонові. Цей перевіз її літаком до Льондону. Тут перейшла вона у власність мілячого короля, льорда Ісвергуна. По його смерти разом з иншими дорогоцінностями покійника має піти „на бубон", — але не в Европі, а в Ню-Иорку. Перевезуть її туди в лютім на кораблі Гомерік. Так позбудеться банкрутуюча Европа дорогоцінного памятника. Всемогучий доляр з непереможною силою притягає до себе найбільші цінности старого світа. Sic transit gloria Europae!

ОПОВІСТКИ.

Репертуар Українського Наддніпрянського Театру під дир. О. Мітневича.

Яворів, саля Народного Дому.

27. XII. Маруся Богуславка.
28. XII. Лісова пісня.
29. XII. Воскресення.
30. XII. Запорожець за Дунаєм.
31. XII. Ніч під Івана Купала.
1. I. Чорна Пантера і білий медвідь, (прощальна вистава). 3—?

Український хор Д. Котка.

у неділю 27.XII. Закопане. 6—?
у понеділок 28.XII. Бельск-Бяла. 768

За редакцію відповідає Василь Мудрий. Видає Видавнича Спілка „Діло". З друкарні Видавничої Спілки „Діло" Львів Ринок ч. 10.